

mgr Małgorzata Strzelecka

Streszczenie rozprawy doktorskiej
Orzekanie o winie rozkładu pożycia małżeńskiego w
procesie rozwodowym

Rozprawa doktorska koncentruje się wokół problematyki związanej z instytucją orzekania o winie rozkładu pożycia małżeńskiego w postępowaniach rozwodowych. Głównym celem niniejszej dysertacji jest przedstawienie i analiza roli zasady winy w polskim procesie rozwodowym oraz ocena praktyki orzeczniczej w omawianych sprawach. Pierwszym problemem badawczym jest ustalenie, czy pojęcie winy, do której odwołuje się ustawodawca w przepisach prawa rodzinnego, wymaga zdefiniowania ustawowego na gruncie prawa rodzinnego czy też wystarczające jest odwołanie się do koncepcji wypracowanych na gruncie prawa cywilnego. Odpowiadająca mu hipoteza badawcza zakłada, że pojęcie winy w oparciu o literaturę prawa rodzinnego, jak również orzecznictwo Sądu Najwyższego, podlega stałej ewolucji, dostosowując się do funkcjonujących norm moralnych i obyczajowych, w związku z tym nie jest konieczne jego zdefiniowanie ustawowe. Drugi problem badawczy obejmuje ustalenie, czy funkcjonujące od kilkudziesięciu lat w polskim Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym przepisy materialne odnoszące się do pojęcia winy, którymi ustawodawca posłużył się w trzech przepisach dotyczących rozwodu (art. 56, 57 i 60 k.r.o.), wymagają zmiany i dostosowania do czasów współczesnych, czy też zasadne pozostaje pozostawienie tych przepisów w obecnej postaci. Odpowiadająca mu hipoteza badawcza zakłada, że modyfikacja tych przepisów, pomimo pewnej niekonsekwencji ustawodawcy w zakresie posługiwania się pojęciem winy oraz winy wyłącznej, nie jest konieczna i ewentualna ich zmiana doprowadzi wyłącznie do większych trudności w stosowaniu pojęcia winy w rozkładzie pożycia małżeńskiego oraz wpłynie negatywnie na postępowanie rozwodowe. Ostatnim zaś problemem badawczym było ustalenie, czy konieczna jest modyfikacja przepisów prawa procesowego regulującego kwestie związane z postępowaniem rozwodowym i tym samym zmiana koncepcji orzekania w sprawach rozwodowych. Odpowiadająca mu hipoteza badawcza zakłada, że obecnie funkcjonująca procedura w sprawach rozwodowych z jednej strony preferuje prowadzenie postępowania, w którym ogranicza się postępowanie dowodowe, tak, aby doprowadzić do szybkiego wydania wyroku, najlepiej na pierwszej rozprawie. Z drugiej zaś strony prowadzi do nadmiernego przedłużania się postępowań rozwodowych wobec braku konieczności obligatoryjnego stosowania metod polubownego rozwiązywania sporów.

Wyznaczona w ten sposób analiza przestrzeni badawczej pozwoliła na podjęcie próby znalezienia sposobu na zwiększenie efektywności polskich sądów orzekających w sprawach rozwodowych, z zachowaniem fundamentalnych zasad prawa rodzinnego, czyli zasady ochrony rodziny oraz dobra dziecka i gwarancji procesowych, w tym przede wszystkim prawa do rzetelnego procesu sądowego. W trakcie przygotowania rozprawy korzystano z licznych opracowań naukowych autorów polskich i zagranicznych, odnoszących się do kwestii związanych z procesem rozwodowym w polskim oraz zachodnioeuropejskich systemach prawnych. Korzystano również z bogatego orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów powszechnych.

W badaniach wykorzystano prawnicze metody badawcze, w tym przede wszystkim metodę dogmatycznoprawną w zakresie dotyczącym analizy polskich i zagranicznych aktów prawnych, orzecznictwa i stanowiska doktryny, odnoszących się do badanej problematyki. Metoda ta została uzupełniona metodą historyczno-prawną i komparatystyczną w zakresie dotyczącym analizy prawodawstwa występującego w Polsce oraz w wybranych państwach zachodnioeuropejskich. Praca ma także charakter badawczy. Na użytek przedmiotowej rozprawy przeprowadzono badania empiryczne (aktowe), na podstawie opracowanego w tym celu narzędzia badawczego w postaci kwestionariusza do badania akt sądowych. Wyniki tych badań zostały omówione w przedostatnim rozdziale pracy.

Publikacja składa się z siedmiu rozdziałów, uzupełnionych wstępem i zakończeniem. Przedmiotowe rozważania uporządkowano w trzy części tematyczne.

Pierwsza część przybliży rys historyczny rozwoju instytucji rozvodu na ziemiach polskich. W jej ramach została również przedstawiona analiza prawno-porównawcza regulacji występujących na gruncie polskiego systemu prawa rozwodowego z regulacjami systemów obowiązujących w wybranych państwach Europy Zachodniej oraz w państwach należących do odmiennego kręgu kulturowego.

Druga część – najbardziej obszerna – składa się z rozdziałów od drugiego do szóstego i koncentruje się na aspekcie teoretycznym tytułowego przedmiotu rozważań. Obejmuje ona następujące szczegółowe zagadnienia: przesłanki rozvodu w prawie polskim (rozdział II), pojęcie winy, ze szczególnym uwzględnieniem prawa rozwodowego i kategorii tzw. winy wyłącznej rozkładu pożycia (rozdział III), przyczyny rozkładu pożycia (rozdział IV), postępowanie dowodowe w zakresie orzekania winy (rozdział V) oraz skutki rozvodu ze względu na winę (rozdział VI).

Trzecia część ma charakter badawczy – zawiera prezentację i analizę wyników badań własnych-aktowych, weryfikację hipotez badawczych oraz wnioski wynikające z badań. Ta

część rozważań pełni rolę szczególną, stanowi bowiem w istocie praktyczną weryfikację stosowania przez sądy przyjętych przez ustawodawcę normatywnych rozwiązań w zakresie winy rozkładu pożycia. Wyniki przedmiotowych badań pozwalają na ocenę praktyki sądowej w omawianym zakresie.

Przeprowadzona kompleksowa analiza instytucji orzekania o winie rozkładu pożycia małżeńskiego w procesie rozwodowym pozwoliła na sformułowanie postulatów *de lege ferenda*. Postulaty te dotyczą zmian proceduralnych w zakresie usprawnienia procesu orzekania o winie w procesie rozwodowym. Obejmują aktualne obecnie tematy związane z wprowadzeniem obowiązkowych posiedzeń mediacyjnych w sprawach rozwodowych wpisujących się w tematykę działań mających na celu z jednej strony wspieranie stabilności i trwałości związków małżeńskich i ochronę małoletnich dzieci, a z drugiej strony obejmujące zespół działań służących zwiększeniu efektywności orzekania przez sądy w sprawach rozwodowych.